

[Blog] PVV R. Fica - Kritické myslenie nepotrebujeme

Programové vyhlásenie vlády R. Fica (2023-27) akcentuje pokojnejšie Slovensko. Vyjadrenia čelných predstaviteľov koalície však nálepkujú kritické médiá ako nepriateľské a nenávistné. A netaja sa snahou spolitizovať RTVS.

KRITICKÉ MYSLENIE NEPOTREBUJEME

Národná rada SR momentálne diskutuje o texte Programového vyhlásenia (PVV) štvrtej vlády Roberta Fica. Je dôležité v tejto súvislosti spomenúť pár faktov a reflexií:

RTVS

Celá diskusia sa doteraz odvíjala predovšetkým okolo verejnoprávnej RTVS, čo si však myslím, je príliš málo.

Je však nevyhnutné o avizovanom rozdelení inštitúcie hovoriť a pristaviť sa pri ňom. Hoci v zmysle textu, aj z navonok zmierlivo pôsobiacich slov potenciálneho kandidáta na prezidenta Petra Pellegriniho, ide iba o jednu z alternatív, snaha o rozdelenie je zjavná. No chýba jej akákoľvek elementárna logika a skutočný dôvod.

Apel na nezávislu a objektívnu žurnalistiku („*verejnoprávne médiá musia zabezpečovať nezávislú a objektívnu žurnalistiku*“) neseď, keďže RTVS aj v našom predvolebnom [monitoringu spravodajstva](#) vyšla ako médium, kde je síce stále badať opatrnosť, a určitý dôraz na predstaviteľov štátnych inštitúcií, ale už nie servilnosť.

Náš mediálny monitoring [diskusí za 7 mesiacov](#) (od vyslovenia nedôvery vláde E. Hegera v decembri 2022) ukázal, že dve hlavné strany súčasnej koalície SMER-SSD a HLAS-SD boli po OĽaNO do dvoch hlavných diskusií (O 5 min 12 a Sobotné dialógy) pozývané najviac (15x a 14x), jedine SNS nebola v diskusiách vôbec.

Monitoring diskusií počas kampane [ukázal](#), že strany SMER a Hlas boli pozývané najviac (6x a 5x), SNS 1x. V tejto súvislosti je však zaujímavé spomenúť, že napr. aj preferenčne silné PS bolo v spomenutých diskusiách RTVS celkovo len šesťkrát (tri a tri). RTVS postupovala v súlade so svojimi internými pravidlami uprednostňovania parlamentných strán - no v tomto bode by určite mala nastať reflexia, prinajmenšom na obdobie oficiálnej kampane.

Späť k podstate - slovami riaditeľa Machaja (v rozhovore [v Denníku N s Dušanom Mikušovičom](#)), RTVS nečelila žiadnym dramatickým sťažnostiam. Nehovoriac o fakte, že rozdelenie by znamenalo zbytočné finančnú záťaž v desiatkach miliónov eur.

Z uvedeného a v kontexte negatívnych vyjadrení voči RTVS predovšetkým zo strany Andreja Danka, ako predsedu SNS, strany, ktorá nominovala ministerku kultúry, ideu rozdeliť RTVS je možné celkom zjavne vnímať ako snahu o jej politické ovládnutie a následne politické dirigovanie - Andrej Danko úplne otvorene hovorí o ambícii verejnoprávne médium zoštátniť. Teda presný opak apelu z PVV o potrebe „zabezpečovať nezávislú žurnalistiku“. A dve menšie médiá sú nepochybne ľahším terčom ako jedna, relatívne silná, jednoliata inštitúcia.

Podstatou je však povedať ešte toto - v kontexte komplexnosti doby, výhod spájania sa a spoločného

zdieľania (informácií, zdrojov, technológií) je diskusia o rozdeľovaní, navyše bez akéhokoľvek podobného precedensu (ako uvádza štúdia European Audiovisual Observatory Council of Europe z roku 2022 – [Governance and Independence of Public Service Media](#)) idúca úplne mimo realitu. Je skôr smutným príkladom, že aj 30 rokov po 17. novembri niektorí politici vnímajú verejné statky ako vlastné, a nie sú vedení verejným záujmom, ale vlastnými straníckymi záujmami.

Mediálna gramotnosť

V PVV chýba akákoľvek zmienka o všeobecnej mediálnej, či digitálnej gramotnosti, slovo myslenie, nehovoriac o pojme kritické myslenie v dokumente nie je spomenuté ani raz (podobne ako tomu je aj v prípade pojmu dezinformácia). Nikde nie je ani zmienka o [Platforme pre mediálnu gramotnosť](#), ktorú iniciovala Rada pre mediálne služby (ako kompetentný regulačný orgán v oblasti médií) v júni 2023 (MEMO 98, ako aj mnoho iných mimovládnych organizácií je jej členom).

Nikde nie je zmienka o [Platforme na podporu slobody tlače a ochranu novinárov](#), ktorá bola zriadená Ministerstvom kultúry v októbri 2023, ako implementácia opatrení smerujúcich k zvýšeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a iných pracovníkov médií. Členom Platformy je preto logicky aj Investigatívne centrum Jána Kuciaka, a tiež medzinárodná orgnizácia Reporters Without Borders (v ich rebríčku slobody tlače [Press Freedom Index](#) je Slovensko momentálne na 17. mieste zo 180 krajín). Bohužiaľ, odkaz investigatívneho novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice v texte PVV takisto úplne absentuje.

Dokument sa tvári, že žijeme mimo dezinfo pandémie, dokonca sa pohrával s myšlienkou označiť alternatívne zdroje (čítaj zdroje s často manipulatívnym obsahom) za prínos. V tomto sa dokument tvári ako figový list, no v období, kedy mediálna gramotnosť, narábanie s informáciami a ich kritická reflexia sú nevyhnutnosťou pre akúkoľvek demokratickú spoločnosť, je takýto alibizmus veľkým krokom späť.

Nenávistné prejavy

PVV spomína, že vláda „vytvorí podmienky pre rovnoprávne fungovanie všetkých médií a súčasne zamedzí, aby sa neoprávnene zasahovalo do slobody slova, slobody vysielania a práva na šírenie informácií“. Zároveň sa vláda zaväzuje zasadiť, „aby existovala efektívna a účinná ochrana práv a dôstojnosti človeka pred klamlivými a dehonestujúcimi tvrdeniami vo verejnom priestore“.

To sú slová, ktoré sa dobré čítajú.

Ale čítame ich v kontexte dehonestujúcich vyjadrení Andreja Danka na moderátorku TV JOJ (v diskusii 9.11.), ako aj na adresu iných médií (predvšetkým Denníka N), v kontexte otvoreného šírenia nepriateľstva a nenávisti voči niektorým kritickým médiám (TV Markíza, Denníky N a SME, portál Aktuality) zo strany premiéra Fica a jeho straníckych kolegov, v kontexte otvorenej hrozbe ekonomického trestu voči najpopulárnejšej TV Markíza, v kontexte pohrávania sa s vylúčením prístupu niektorých médií z Úradu vlády a teda flagrantným porušením mediálnych zákonov.

Právo na informácie zo strany orgánov verejnej moci vyplýva aj zo zákona [o mediálnych službách č. 264/2022 Z.z.](#) (§17), aj zo zákona [o publikáciách č. 265/2022 Z.z.](#) (§7).

Médiá sú z princípu kritické, slúžia ako obrancovia verejného záujmu, nie ako servilní sluhovia, pritakávači, či podrž-mikrofóny.

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva je úplne jasná v konštatovaní faktu, že verejní činitelia sú povinní strpieť väčšiu mieru kritickosti. Nakoniec Robert Fico pri obrane TV Markíza v roku 1998 pred jej umlčaním práve takto argumentoval. A keďže jeho mocenská pozícia je teraz presne opačná,

niet divu, že momentálne svoje vtedajšie kroky ľutuje.

Právo a mediálna tradícia však ostáva – kontrola predstaviteľov moci a prípadná kritika jej výkonu k demokracii patrí neodmysliteľne, podobne ako slobodné voľby.

Na nápravu, ak je nevyhnutná, sú aj u nás relevantné inštitúcie, Rada pre mediálne služby. To je cesta, nie nálepkovanie médií ako nepriateľov štátu. Aby sme nezabudli, všetko v kontexte apelu na pokojnejšie, teda menej polarizované, spolunažívanie, ako znie lúbivý titulok Programového vyhlásenia.

Zajtra si pripomíname odkaz 17. novembra o slobode, demokracii, a pravde – jedným z hesiel bolo aj „slobodu pravdivého slova“ – držme sa ho.